
**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ -
ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ**

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
(Φ.Ι.ΛΟ.Σ.) ΤΡΙΚΑΛΩΝ

11ο ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΤΡΙΚΑΛΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(Φιλολογία - Ιστορία - Αρχαιολογία - Λαογραφία - Αρχιτεκτονική)

ΤΡΙΚΑΛΑ, 3 - 5 Νοεμβρίου 2017
ΑΙΘΟΥΣΑ: Επιμελητήριο Τρικάλων

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ:
Περιφέρεια Θεσσαλίας / Περιφ. Ενότητα Τρικάλων
Ίδρυμα Λεωνίδα Μακρή, Ιατρού
Επιμελητήριο Τρικάλων

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ (Φ.Ι.ΛΟ.Σ.) ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Π Ρ Ο Σ Κ Λ Η Σ Η

Σας προσκαλούμε να τιμήσετε με την παρουσία σας τις εργασίες
του 3ημέρου 11ου ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΤΡΙΚΑΛΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ,
το οποίο αρχίζει την Παρασκευή 3 Νοεμβρίου 2017 και ώρα 5.15 μ.μ.
και θα διεξαχθεί στην αίθουσα εκδηλώσεων του Επιμελητηρίου Τρικάλων
(οδός Ελ. Βενιζέλου 3 - Τρίκαλα)
σύμφωνα με το Πρόγραμμα.

Με τιμή
Για την Οργανωτική Επιτροπή

Ο Πρόεδρος
ΜΑΡΙΑΝΟΣ ΚΑΡΑΣΗΣ

Ο Γραμματέας
ΔΗΜ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
11ου ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΤΡΙΚΑΛΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Καθηγητής Μαριάνος Καραύης

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Δρ Θεόδωρος Νημάς

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Δημήτριος Κωνσταντινίδης

ΤΑΜΙΑΣ

Παρασκευή Λάππα-Πουλιανίτη

ΜΕΛΗ

Χρήστος Μιχαλάκης

Στεφανία Τριγώνη

Βασίλειος Γιαγιάκος

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ (2017)
του Φιλολογικού Ιστορικού Λογοτεχνικού Συνδέσμου
(Φ.Ι.ΛΟ.Σ.) Τρικάλων

Παρασκευή Λάππα-Πουλιανίτη, *πρόεδρος*

Δημήτριος Κωνσταντινίδης, *αντιπρόεδρος*

Ευθυμία Νικολάου, *γεν. γραμματέας*

Αφροδίτη Μαργαρίτη, *ειδ. γραμματέας*

Ναυσικά Μουλά, *ταμίας*

Δημήτριος Αγορίτσας, *μέλος*

Γεώργιος Πολύσης, *μέλος*

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ευθυμία Νικολάου

Αφροδίτη Μαργαρίτη

Χριστίνα Αγγελάκη

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Φ.Ι.ΛΟ.Σ. Τρικάλων

Βασ. Όλγας 4 - 421 31 Τρίκαλα

Ηλεκτρ. Δ/νση: filostrikalon@gmail.com

Τηλ. : 24310-71679, 24310-71680

Φαξ: 24310-71679

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2017
ΑΠΟΓΕΥΜΑ

17.15-17.30 ΤΕΛΕΤΗ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ - ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

- Σύντομη Ομιλία του Προέδρου της Οργανωτικής Επιτροπής καθ. κ. ΜΑΡ. ΚΑΡΑΣΗ
- Χαιρετισμός του Σεβασμ. Μητροπολίτη Τρίκκης & Σταγών κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
- Χαιρετισμός της Προέδρου του Ιδρύματος Λεωνίδα Μακρή κ. ΣΤΕΦ. ΤΡΙΓΩΝΗ
- Χαιρετισμός του Προέδρου του Επιμελητηρίου Τρικάλων κ. ΒΑΣ. ΓΙΑΓΙΑΚΟΥ
- Χαιρετισμός της Προέδρου του Φ.Ι.ΛΟ.Σ. κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΛΑΠΠΑ-ΠΟΥΛΙΑΝΙΤΗ
- Χαιρετισμός - κήρυξη ενάρξεως εργασιών από τον Περ/χη Θεσσαλίας κ. Κ. ΑΓΟΡΑΣΤΟ

1 η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: Αρχαιολογία

Πρόεδρος: Καθηγητής Μαριάνος Καρασής

- 17.30-17.45 ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΧΑΤΖΗΑΓΓΕΛΑΚΗΣ, αρχαιολόγος - επίτ. δ/ντής αρχαιοτήτων,
- Τόσες αρχαιότητες στην Περιφερειακή Ενότητα των Τρικάλων;!
- 17.45-18.00 ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΑ ΜΑΝΤΖΑΝΑ, αρχαιολόγος – δ/ντρια ΕΦΑ Τρικάλων,
- Ο τοιχογραφικός διάκοσμος του εσωνάρθηκα του καθολικού της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος Μετεώρων.
- 18.00-18.15 ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΥΓΙΟΥΜΤΖΟΓΛΟΥ, αρχαιολόγος,
- Ανασκαφική έρευνα στην πυριτιδαποθήκη του κάστρου Τρικάλων.
- 18.15-18.30 ΣΟΦΙΑ ΦΑΡΑΖΟΥΜΗ, αρχιτέκτων μηχανικός,
ΔΗΜΗΤΡΑ ΒΛΑΧΑΒΑ, αρχιτέκτων μηχανικός,
- Ασκηταριό Αγίου Νικολάου στον Γάβρο Χασιών. Πρόταση αποκατάστασης.
- 18.30-18.45 ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΜΗΤΡΟΝΑΤΣΙΟΣ, συντηρητής έργων τέχνης,
- Παρουσίαση της κατάστασης διατήρησης και προτάσεις συντήρησης του καθολικού της Ιεράς Μονής Λυμποχόβου.

Διάλειμμα 15'

- 19.00-19.15 ΕΛΕΝΗ ΜΠΑΛΑΜΩΤΗ, αρχαιολόγος,
- Το εικονογραφικό πρόγραμμα της Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Ανθούσας Καλαμπάκας του Μετσοβίτη καλλιτέχνη Στέργιου Παπαϊωάννου.
- 19.15-19.30 ΟΥΡΑΝΙΑ ΜΠΑΛΟΓΙΑΝΝΗ, αρχαιολόγος,
- Ο τοιχογραφικός διάκοσμος του Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου στην Τζούρτζια Τρικάλων. Ανάλυση ενός εικονογραφικού συνόλου που ακολουθεί τις καλλιτεχνικές τάσεις των Σαμαριναίων ζωγράφων.
- 19.30-19.45 ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΝΤΑΦΗ, αρχαιολόγος ΕΦΑ Τρικάλων,
- Νέα στοιχεία της αρχαιολογικής έρευνας για τον βυζαντινό ναό της Παναγίας στην Ασπροκκλησιά Τρικάλων.

- 19.45-20.00 ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ, πολιτικός μηχανικός - MSc,
- *Ι. Ναός Αγίου Αθανασίου Καστανιάς Δήμου Καλαμπάκας: Κωδικοποίηση της παθολογίας και πρόταση αποκατάστασης του μνημείου.*
- 20.00-20.15 ΕΛΕΝΗ ΤΣΙΜΠΙΔΑ, αρχαιολόγος,
- *Ο Ναός του Αγίου Νικολάου στη Μεγάρχη Τρικάλων. Πρώτες παρατηρήσεις σε ένα άγνωστο σύνολο τοιχογραφιών του 16ου αιώνα.*
- 20.15-20.30 ΔΗΜΗΤΡΑ ΒΛΑΧΑΒΑ, αρχιτέκτων μηχανικός,
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΟΥΣΙΑΔΗΣ, δρ τοπογράφος μηχανικός Τ.Ε.,
- *Το αρχοντικό Κυρνάσιου στο Βαρούσι Τρικάλων. Πρόταση τεκμηρίωσης και αποκατάστασης.*
- 20.30-21.00 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2017

ΠΡΩΙ

2η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: Φιλολογία - Λαογραφία

Πρόεδρος: Λεωνίδας Χατζηαγγελάκης

- 10.30-10.45 ΖΝΤΡΑΒΚΑ ΜΙΧΑΗΛΟΒΑ, ελληνίστρια,
- *Οι μεταφράσεις ποιημάτων του Νίκου Παππά και της Ρίτας Μπούμη-Παππά στη Βουλγαρία.*
- 10.45-11.00 VELICHKA SIMONOBA-GROZDEVA, επίκ. καθηγήτρια Νεοελλ. Γλώσσας του Plovdiv University,
- *Τα έργα του Ηλία Κεφάλα στο Εργαστήριο μετάφρασης των φοιτητών Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πλόβντιβ (Φιλιππούπολης) Βουλγαρίας.*
- 11.00-11.15 ΚΩΝ/ΝΟΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ, πτυχιούχος ιστορίας και αρχαιολογίας ΑΠΘ,
ΜΑΡΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, φιλόλογος, ΜΑ,
- *Οι βαλκανισμοί στο «τρικαλινό» και στο μεγαρικό γλωσσικό ιδίωμα.*
- 11.15-11.30 ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ ΓΚΕΚΑΣ, συντηρητής έργων τέχνης,
- *Το χειρόγραφο Τυπικόν της ερειπωμένης μονής Παντοκράτορος Μετεώρων και η συντήρησή του.*

Διάλειμμα 15'

- 11.45-12.00 ΘΑΝΑΣΗΣ ΝΑΚΑΣ, ομ. καθηγητής γλωσσολογίας Παν/μίου Αθηνών,
- *Ο έντεχνος λόγος του δημοτικού τραγουδιού (μια νέα επίσκεψη στη συλλογή του Θεοδ. Νημά «Δημοτικά τραγούδια της Θεσσαλίας»).*
- 12.00-12.15 ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΑΠΠΑΣ, δρ λατινικής φιλολογίας,
- *Βασίλης Τσιτσάνης και ρωμαϊκό παρακλαυσιθύρο.*
- 12.15-12.30 ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΡΑΠΤΗΣ, τ. λέκτωρ Παν/μίου Ιωαννίνων,
- *Εθμικές τελετουργίες στην ύστατη ώρα της ζωής στον Ν. Τρικάλων*
- 12.30-13.00 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2017

ΑΠΟΓΕΥΜΑ

3η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: Ιστορία

Πρόεδρος: Καθηγητής Θανάσης Νάκας

- 17.30-17.45 ΧΡΗΣΤΟΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ, εκπαιδευτικός,
- *Μαθητικά ενθυμήματα και εντράπελα από την τελευταία εκατονταετία της περιοχής του Ν. Τρικάλων.*
- 17.45-18.00 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ, φιλόλογος - ιστορικός, MSc,
- *Παρακολουθώντας την πορεία του Νικολάου Σχοινά στην συνοριακή γραμμή του 1881: Μια διεισδυτική ματιά στα παραμεθόρια χωριά του Ν. Τρικάλων.*
- 18.00-18.15 ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΓΟΡΙΤΣΑΣ, φιλόλογος - δρ ιστορίας,
- *«Διά την στενότητα του καιρού του πρώην»: Η επισκοπή Τρίκκης κατά τους 14ο-16ο αιώνες.*
- 18.15-18.30 ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΑΡΒΕΛΑ, δρ. ιστορίας,
- *Στεφανοβίκεια κτήματα: Υπόδειγμα εγκατάστασης προσφύγων σε μεσόγειους οικισμούς.*
- 18.30-18.45 ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, εκπαιδευτικός,
- *Ανέκδοτες φωτογραφίες και σπάνια ντοκουμέντα από την ιστορία του Ασπροποτάμου.*

Διάλειμμα 15'

- 19.00-19.15 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΛΑΠΠΑ-ΠΟΥΛΙΑΝΙΤΗ, διευθύντρια 26ου Δημ. Σχολ. Τρικάλων,
- *Η περιοχή Ασπροποτάμου (Αθαμανία, Γαρδίκι, Κρασιά κ.ά.) στο "Οδοιπορικό του '43" του Γιάννη Μπεράτη.*
- 19.15-19.30 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ ΛΟΥΚΑ, πτυχιούχος Βαλκανικών Σπουδών, MSc ,
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΩΥΣΙΑΔΗΣ, δρ τοπογράφος μηχανικός Τ.Ε.,
- *Η νομαδική κτηνοτροφία του Ασπροποτάμου. Πρότυπο παράδειγμα άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.*
- 19.30-19.45 ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΑΥΡΟΦΥΛΛΙΔΟΥ, φιλόλογος,
- *Κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες των Τρικαλινών στην Κοζάνη κατά την μεταπολεμική περίοδο. Η περίπτωση του Χρίστου Παπαστεριάδη.*
- 19.45-20.00 ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΔΟΡΔΑΝΑΣ, επίκ. καθηγητής Παν/μίου Μακεδονίας,
- *«Ο στρατός του βασιλιά»: Διακίνηση προσώπων και πληροφοριών από τα Τρίκαλα - Η Θεσσαλία κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.*

20.00-20.30 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2017

ΠΡΩΙ

4η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: Ιστορία

Πρόεδρος: Καθηγητής Ευστράτιος Δορδανάς

- 10.30-10.45 ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΟΤΣΙΑΡΗ, αρχιτέκτων - μηχανικός,
- Το διάγραμμα ρυμοτομίας της πόλεως Τρικάλων του 1885 και οι τροποποιήσεις του.
- 10.45-11.00 ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, φιλόλογος,
- Έργα υποδομής και ανάπλασης στον Δήμο Τρικκαίων κατά την πρώτη δεκαετία της λειτουργίας του (1881-1895).
- 11.00-11.15 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ, αρχαιολόγος – δρ αρχιτεκτονικής,
- Η οικονομική και διοικητική οργάνωση στο κόλι του Αρδάν, της Πολιάνας και του Κράτζοβου την εποχή του Αλή πασά.

Διάλειμμα 15'

- 11.30-11.45 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΟΔΟΥΛΟΣ, δρ βυζαντινής ιστορίας,
- Κώδικας αρ 76, ήτοι Εκκλησιαστική Ιστορία της Ιεράς Μονής Δουσίκου υπό Δουσικιώτη Χατζηγερασίμου. Τα καθήκοντα των μοναχών τῆ τάξει.
- 11.45-12.00 ΦΑΝΗ ΛΥΤΑΡΗ, δρ βυζαντινής αρχαιολογίας,
- Αποδείξεις για την ύπαρξη συνεργείων μεταβυζαντινών ζωγράφων στην Καλαμπάκα και την ευρύτερη περιοχή κατά τον 16ο και αρχές του 17ου αι.
- 12.00-12.15 ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ, φιλόλογος - δρ βυζαντινής φιλολογίας,
- Περιπέτειες ίδρυσης των μονών των Μετεώρων και του Δουσίκου μέσα από τις βιογραφίες των κτιτόρων τους.
- 12.15-12.30 ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΝΗΜΑΣ, φιλόλογος - δρ ιστορίας,
- Η συμμετοχή Ασπροποταμιτών αγωνιστών σε μάχες στην Νότια Ελλάδα κατά την Επανάσταση του 1821.
- 12.30-13.00 ΣΥΖΗΤΗΣΗ
- 13.00-13.30 Ανασκόπηση- Συμπεράσματα του 11ου Συμποσίου Τρικαλινών Σπουδών από τον Πρόεδρο της Οργανωτικής Επιτροπής.

ΤΕΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

11ο ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΤΡΙΚΑΛΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Τρίκαλα, 3-5 Νοεμβρίου 2017)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2017

ΑΠΟΓΕΥΜΑ

1η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: *Αρχαιολογία*

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΧΑΤΖΗΑΓΓΕΛΑΚΗΣ

Αρχαιολόγος - Επίτ. διευθυντής αρχαιοτήτων ΛΔ' ΕΦΑ

«Τόσες αρχαιότητες στην Περιφερειακή Ενότητα Τρικάλων;!»

Η Περιφερειακή Ενότητα Τρικάλων δεν είναι μόνον ένας τόπος πλούσιος σε φυσικές ομορφιές. Έχει εξίσου πλούσιο αρχαιολογικό υπόβαθρο και πολιτισμικές παραδόσεις. Στους προϊστορικούς χρόνους αναπτύχθηκαν εδώ, καθώς και σε όλη τη Θεσσαλία, αρκετοί οικισμοί της Νεολιθικής εποχής και της εποχής του Χαλκού, όπως αποκαλύπτεται από την αρχαιολογική έρευνα.

Ενδεικτικά αναφέρονται θέσεις με προϊστορικούς οικισμούς, από τις οποίες κάποιες έχουν ερευνηθεί ανασκαφικά: ο προϊστορικός οικισμός της Πλατιάς Μαγούλας Ζάρκου, μαγούλες στον Πετρόπορο, στο Πετρωτό, στο Γριζάνο, στον Κλοκωτό, η Μαγούλα Τσαΐρια και η Μαγούλα Κουτσάκη στην περιοχή της Φαρκαδόνας, η μαγούλα στο Κεραμίδι, στο Μεγάλο Κεφαλόβρυσο, στον Πλάτανο, στο τμήμα της Εθνικής Οδού Λάρισας – Τρικάλων μεταξύ της Φαρκαδόνας και του Μεγαλοχωρίου, και αλλού.

Επίσης, στην πεδινή περιοχή, που στα ιστορικά χρόνια ανήκε στην «τετράδα Εστιαιώτιδα», αλλά και στον ορεινό όγκο της Πίνδου, σημαντικά αρχαιολογικά στοιχεία αποκαλύφθηκαν με την εκτέλεση ιδιωτικών και δημοσίων έργων, όπως της Εθνικής Οδού Ε65. Κάτω από την πόλη των Τρικάλων, όπου η αρχαία Τρίκκη, μια σειρά από ανασκαφικές έρευνες σε οικόπεδα έφεραν στο φως πολλά αρχαία ευρήματα. Ακόμη, στην αρχαία Πέλινα στον Πετρόπορο, στο Πετρωτό στη θέση «Ασβεσταριά» που αποκαλύπτονται αρχιτεκτονικά λείψανα οικιστικού συνόλου και κιβωτιόσχημοι τάφοι, που χρονολογούνται στη Μέση και στην Ύστερη Εποχή του Χαλκού, στην κτηματική περιφέρεια του Κλοκοτού ό-

που η αρχαία πόλη Φαρκαδών που έκοβε δικά της αργυρά νομίσματα. Στη Μεσοχώρα και στους Καλογήρους σύντομες ανασκαφικές έρευνες προσέδωσαν καινούργια στοιχεία.

Η συνέχιση της επιφανειακής και ανασκαφικής έρευνας είναι σημαντική και πολλά θα προσφέρει στο γνωστικό επίπεδο της περιοχής.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΑ ΜΑΝΤΖΑΝΑ

Αρχαιολόγος - Δ/ντρια ΕΦΑ Τρικάλων

Ο τοιχογραφικός διάκοσμος του εσωνάρθηκα του καθολικού της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος Μετεώρων

Η Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος βρίσκεται στη νοτιοανατολική πλευρά της συστάδας των Μετεώρων δεσπόζοντας πάνω από την πόλη της Καλαμπάκας. Σύμφωνα με την παράδοση ιδρύθηκε από τον μοναχό Δομέτιο, κατά τον 15ο αι. (1438). Ωστόσο, η σύντομη μνεία της Μονής σε πρόσταγμα του Συμεών Ούρεση Παλαιολόγου (1362), αποδεικνύει ότι ήταν ήδη την εποχή αυτή οργανωμένο μοναστήρι. Το καθολικό της μονής ανήκει στον τύπο του σταυροειδούς εγγεγραμμένου, σύνθετου δικιόνιου ναού με τρούλλο, στον οποίο προστέθηκε μεταγενέστερος νάρθηκας. Το καθολικό είναι κατάγραφο με τοιχογραφίες, οι οποίες φιλοτεχνήθηκαν από τους αδελφούς Νικόλαο και Αντώνιο, επί μητροπολίτη Σταγών Θεοφάνη, το 1741, ενώ ο τοιχογραφικός διάκοσμος του εσωνάρθηκα, ο οποίος αποτελεί το θέμα που θα πραγματευτούμε, φιλοτεχνήθηκε το 1692 επί μητροπολίτη Σταγών Αρσενίου και ηγουμένου της Μονής Ιωνά.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΥΓΓΙΟΥΜΤΖΟΓΛΟΥ

Αρχαιολόγος ΕΦΑ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ανασκαφική έρευνα στην πυριτιδαποθήκη του κάστρου Τρικάλων

Στο πλαίσιο των εργασιών αποκατάστασης τμημάτων του τρίτου διαζώματος του Κάστρου των Τρικάλων έγιναν και συντηρήσεις στοιχείων όψεων της πυριτιδαποθήκης καθώς και της καμάρας αυτής. Με την ευκαιρία των παραπάνω εργασιών διενεργήθηκε ανασκαφική έρευνα στο εσωτερικό της. Οι διαστάσεις της πυριτιδαποθήκης είναι 10,50x4μ. Η έρευνα που ακολούθησε έφερε στο φως παλαιότερα λείψανα κτισμάτων καθώς και τμήμα ενός μικρού λουτρού το οποίο συνεχίζει και έξω από την πυριτιδαποθήκη. Από το λουτρό αποκαλύφθηκε η εστία με το τοξωτό της άνοιγμα και μεγάλο μέρος των υποκαύστων.

Η κεραμική που συλλέχθηκε από τις επιχώσεις του λουτρού ανήκει κυρίως στους μεταβυζαντινούς χρόνους και προέρχεται από αγγεία καθημερινής χρήσης. Ελάχιστα είναι τα υστεροβυζαντινά όστρακα και ακόμη λιγότερα τα παλαιοχριστιανικά. Ο τρόπος δόμησης και τα ευρήματα μάς οδηγούν στο να χρονολογήσουμε την κατασκευή του λουτρού, και μάλιστα ως ιδιωτικού, στον παραπάνω χώρο, κατά τον 15ο-16ο αιώνα.

ΣΟΦΙΑ ΦΑΡΑΖΟΥΜΗ

Αρχιτέκτων μηχανικός

ΔΗΜΗΤΡΑ ΒΛΑΧΑΒΑ

Αρχιτέκτων μηχανικός

Ασκηταριό Αγίου Νικολάου στον Γάβρο Χασιών. Πρόταση αποκατάστασης

Το ασκηταριό του Αγ. Νικολάου Γάβρου βρίσκεται στο κοίλωμα ενός βράχου που αποτελεί προέκταση της Μετεωρίτικης μοναστικής πολιτείας. Χρονολογείται δε στις αρχές του 17ου αιώνα.

Ως αρχιτεκτόνημα αποτελείται από λίθινο τοίχο σε περασιά με το βράχο και στεγαζόταν με μονόρριχτη στέγη. Εκτείνεται σε δύο επίπεδα, στο χαμηλό υπάρχει ο ναός που τιμάται στον Άγιο Νικόλαο, ενώ στο δεύτερο επίπεδο υπήρχε ξύλινο πατάρι, το οποίο σήμερα είναι μισοκατεστραμμένο. Εσωτερικά της σκήτης ο ναός του Αγίου Νικολάου είναι μονόχωρος δρομικός, σχεδόν τετράγωνης κάτοψης. Στα ανατολικά του προσκολλάται ημικυκλική κόγχη του Ιερού Βήματος. Ο τύπος επικρατεί στην περιοχή κατά τη μεσοβυζαντινή και υστεροβυζαντινή εποχή. Από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία του είναι οι τοιχογραφίες σε δύο στρώματα που απεικονίζουν τοπικούς Αγίους.

Η παρούσα ανακοίνωση αφορά σε πρόταση για τη στερέωση και συντήρηση των αρχιτεκτονικών στοιχείων του μνημείου, ώστε αφενός να επέλθει η αισθητική αναβάθμισή του, και αφετέρου να καταστεί δυνατή η επισκεψιμότητα του ασκηταριού αλλά και η λειτουργική αξιοποίησή του. Το αντικείμενο του έργου αφορά αφενός σε εργασίες που θα γίνουν για τη δομική ενίσχυση του υπάρχοντος κελύφους του ασκηταριού, την αποκατάσταση του ναού του Αγίου Νικολάου και τη στερέωση και αποκατάσταση του ξύλινου παταριού, που θα εξασφαλίσουν παράλληλα και τη φυσική διατήρησή του μνημείου. Οι επεμβάσεις αποκατάστασης βασίζονται στην επιστημονικώς τεκμηριωμένη αρχική μορφή του μνημείου μέσα από το σωζόμενο αρχαιακό υλικό και αποσκοπούν στη διατήρηση της υπόστασης του αρχαιολογικού χώρου ως φορέα πνευματικών αξιών και μνημάτων. Οι ειδικές συνθήκες και τα δεδομένα του μνημείου καθόρισαν τον βαθμό επέμβασης ούτως ώστε οι προτεινόμενες ενέργειες να σέβονται την αρχιτεκτονική του.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΜΗΤΡΟΝΑΤΣΙΟΣ

Συντηρητής Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης

Παρουσίαση της κατάστασης διατήρησης και προτάσεις συντήρησης του καθολικού της Ιεράς Μονής Λυμποχόβου

Στην παρούσα ανακοίνωση επικεντρωνόμαστε και παρουσιάζουμε αναλυτικά την εγκεκριμένη από το Κ.Α.Σ. μελέτη, η οποία αφορά στην υπάρχουσα κατάσταση διατήρησης του τοιχογραφικού διακόσμου, καθώς και στις προτάσεις συντήρησης και αποκατάστασης του καθολικού της Ιεράς Μονής Λυμποχόβου. Ειδικότερα, στην παρούσα εργασία θα αναφερθούμε αρχικά σε γενικά στοιχεία ιστορίας και τοπογραφίας της περιοχής και της μονής,

στην αρχιτεκτονική της και στην υπάρχουσα κατάσταση διατήρησης του τοιχογραφικού διακόσμου. Επίσης, μέσα από την μελέτη και ανάλυση των περιβαλλοντικών παραγόντων φθοράς αλλά και του δειγματοληπτικού ελέγχου παρουσιάζονται οι προτάσεις συντήρησης και αποκατάστασης του τοιχογραφικού διακόσμου. Τέλος, ακολουθεί η φωτογραφική, η σχεδιαστική και η βιβλιογραφική τεκμηρίωση.

ΕΛΕΝΗ ΜΠΑΛΑΜΩΤΗ

Αρχαιολόγος, M.Sc.

***Το Εικονογραφικό Πρόγραμμα του Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Ανθούσας Καλαμπάκας
του Μετσοβίτη καλλιτέχνη Στέργιου Παπαϊωάννου***

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και ανάλυση του εικονογραφικού διακόσμου του Ι. Ν. της Αγίας Παρασκευής της Ανθούσας Καλαμπάκας.

Πρόκειται για έναν κατάκοσμο μονόχωρο καμαροσκέπαστο μικρών διαστάσεων ναό, χτισμένο σε μια πλαγιά του χωριού Ανθούσα Καλαμπάκας, σχεδόν στο κέντρο του οικισμού. Πλούσιο εικονογραφικό πρόγραμμα με ενδιαφέρουσα θεματολογία και καλλιτεχνική προσέγγιση από τον μετσοβίτη αγιογράφο Στέργιο Παπαϊωάννου φιλοτεχνημένο το 1736, σύμφωνα με την κτιτορική επιγραφή πάνω από τη δυτική είσοδο του ναού. Θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε το έργο, ίσως ενός άγνωστου έως τώρα ζωγράφου, ενός ζωγράφου από το Μέτσοβο, ενός χωριού της Ηπείρου το οποίο είναι γνωστό κυρίως για τους τεχνίτες πέτρας και τους ξυλογλύπτες του. Στόχος είναι ο εμπλουτισμός των γνώσεων μας σχετικά με το έργο των Ελλήνων ζωγράφων στην περιοχή του νομού Τρικάλων.

ΟΥΡΑΝΙΑ ΜΠΑΛΟΓΙΑΝΝΗ

Αρχαιολόγος ΕΦΑ Τρικάλων

***Ο τοιχογραφικός διάκοσμος του Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου στην Τζούρτζια Τρικάλων.
Ανάλυση ενός εικονογραφικού συνόλου που ακολουθεί τις καλλιτεχνικές τάσεις
των Σαμαριναίων ζωγράφων***

Ο ιερός ναός του Αγίου Γεωργίου στην Τζούρτζια (Αγία Παρασκευή) είναι ένα από τα πιο αξιόλογα μνημεία της περιοχής του Ασπροποτάμου και χρονολογείται στον 18ο αι. Πρόκειται για μικρών διαστάσεων, λιθόκτιστη καμαροσκέπαστη βασιλική με τρούλλο, που εσωτερικά διασώζει αξιόλογες τοιχογραφίες του 1896, οι οποίες φιλοτεχνήθηκαν από Σαμαριναίους ζωγράφους. Στην παρούσα ανακοίνωση θα επικεντρωθούμε στην ανάλυση του εικονογραφικού προγράμματος του ναού.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΝΤΑΦΗ

Αρχαιολόγος ΕΦΑ Τρικάλων

***Νέα στοιχεία της αρχαιολογικής έρευνας για τον βυζαντινό ναό
της Παναγίας στην Ασπροκκλησιά Τρικάλων***

Ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου κοντά στην Ασπροκκλησιά Καλαμπάκας, ο οποίος χρονολογείται στην πρώτη του φάση στον 11ο αι, βρίσκεται σε θέση η οποία είναι πλούσια σε αρχαιολογικά κατάλοιπα. Οι αρχαιολογικές έρευνες της ΕΦΑ Τρικάλων περιμετρικά του ναού αποκάλυψαν αρχαιότερη φάση του υφιστάμενου κτίσματος και κτερισμένες ταφές. Τα ευρήματα μας δίνουν πληροφορίες για τη διαχρονική χρήση του χώρου αλλά και για την σημασία της θέσης για την επικοινωνία ανάμεσα στη Δυτ. Μακεδονία και τη Δυτική Θεσσαλία.

ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ

Πολιτικός Μηχανικός ΕΦΑ Τρικάλων -MSc

***Ι. Ναός Αγίου Αθανασίου Καστανιάς Δήμου Καλαμπάκας:
Κωδικοποίηση της παθολογίας και πρόταση αποκατάστασης του μνημείου***

Ο Ι. Ναός Αγίου Αθανασίου, όπως και η Ι. Μονή Αγίου Νικολάου, αποτελούν σήμερα τα παλαιότερα κτίρια της Καστανιάς, καθώς στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το έτος 1943, ο οικισμός καταστράφηκε από τα γερμανικά στρατεύματα.

Ο εν λόγω λιθόχτιστος ναός, δομημένος στο τελευταίο ήμισυ του 18ου αι., ανήκει στον τύπο της ελληνιστικής βασιλικής, δηλαδή στον δρομικό τύπο κατά τον οποίο ο χώρος διαιρείται με κιονοστοιχίες σε κλίτη -στην προκειμένη περίπτωση σε τρία- και φέρει αποκλειστικά ξύλινη στέγαση. Το κεντρικό κλίτος του μνημείου είναι υπερυψωμένο και καλύπτεται με αμφικλινή στέγη, ενώ τα δύο πλευρικά κλίτη καλύπτονται με μονοκλινείς γεφυρώσεις.

Αντικείμενο της συγκεκριμένης εργασίας αποτελεί η καταγραφή των βλαβών στα φέροντα στοιχεία του μνημείου, η κωδικοποίηση/κατάταξη αυτών βάσει των αιτιών που τις προκάλεσαν (φθοροποιοί παράγοντες) και η πρόταση επεμβάσεων για την αποκατάστασή τους.

ΕΛΕΝΗ ΤΣΙΜΠΙΔΑ

Αρχαιολόγος

***Ο ναός του Αγίου Νικολάου στη Μεγάρχη Τρικάλων.
Πρώτες παρατηρήσεις σε ένα άγνωστο σύνολο τοιχογραφιών του 16ου αι.***

Ο Άγιος Νικόλαος βρίσκεται στο κέντρο της Μεγάρχης και αποτελεί τον κοιμητηριακό ναό του οικισμού. Πρόκειται για μονόχωρο καμαροσκεπές κτίσμα με μεταγενέστερης κατασκευής κλειστό νάρθηκα, στη δυτική και νότια πλευρά του. Τόσο ο ναός όσο και οι τοιχογραφίες του που εμφανίζουν αρκετές φθορές, στο παρελθόν, έχουν χρονολογηθεί στο

19^ο αι. Η επανεξέταση του μνημείου ωστόσο κατέδειξε επάλληλες οικοδομικές φάσεις ενώ η διάρθρωση του προγράμματος, το εικονογραφικό θεματολόγιο και επιμέρους στοιχεία του ανυπόγραφου τοιχογραφικού διακόσμου του επιτρέπουν τη σύνδεσή του με έργα του 16^{ου} αι. που συνεχίζουν την παλαιολόγια παράδοση της μείζονος Μακεδονίας.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΒΛΑΧΑΒΑ

Αρχιτέκτων μηχανικός

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΩΥΣΙΑΔΗΣ

Δρ Τοπογράφος μηχανικός ΤΕ

***Το αρχοντικό Κυρνάσιου στο Βαρούσι Τρικάλων.
Πρόταση τεκμηρίωσης και αποκατάστασης***

Το αρχοντικό Κυρνάσιου είναι ένα διατηρητέο μνημείο του 19ου αιώνα και αποτελεί ένα χαρακτηριστικό δείγμα της τοπικής αρχιτεκτονικής της πόλης των Τρικάλων. Βρίσκεται σε ένα τυπικό σταυροδρόμι του Βαρουσίου, του παραδοσιακού τμήματος των Τρικάλων, με πυκνή δόμηση, δίπλα στον ναό των Αγίων Αναργύρων.

Το αρχοντικό Κυρνάσιου χρονολογείται στα 1896 και η κύρια χρήση του ήταν η κατοικία. Ο πρώτος ιδιοκτήτης ήταν ο Βασίλειος Κυρνάσιος και στη συνέχεια ο εξ αγχιστείας ανιψιός του Ιωάννης Καλαμπάκας. Το 1923 περιήλθε στην κυριότητα της Θεοδώρας Καλαμπάκα, και μετά το θάνατό της κληρονομήθηκε από τον σύζυγό της Χρήστο Μάντζαρη, ενώ το 1975 πέρασε στην κυριότητα του ανιψιού του Αγγέλου Μάντζαρη. Το 1992 δόθηκε ως δωρεά στον υιό του Απόστολο, ο οποίος υπήρξε ο τελευταίος ιδιοκτήτης έως το 2007, όποτε και έγινε η ανταλλαγή του αρχοντικού με δημοτικό οικόπεδο και πλέον ανήκει στον Δήμο Τρικκαίων.

Η αποκατάσταση του αρχοντικού Κυρνάσιου κρίνεται επιτακτική εξαιτίας των σημαντικών φθορών που έχει υποστεί με το πέρασμα του χρόνου, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό του. Για την ολοκληρωμένη επιστημονική προσέγγιση του μνημείου απαιτείται αρχικά η ιστορική και η αρχιτεκτονική του ανάλυση, η πιστή γεωμετρική τεκμηρίωση για την αποτύπωση παθολογίας του και εν συνεχεία η πρόταση αποκατάστασής του.

Η προτεινόμενη μεθοδολογία μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα εφαρμογής για την προστασία αντιστοιχών μνημείων του παραδοσιακού οικισμού του Βαρουσίου στα Τρίκαλα.

ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2017

ΠΡΩΙ

2η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: Φιλολογία - Λαογραφία

ΖΝΤΡΑΒΚΑ ΜΙΧΑΗΛΟΒΑ

Ελληνίστρια

Οι μεταφράσεις ποιημάτων του Νίκου Παππά και της Ρίτας Μπούμη-Παπά στη Βουλγαρία

Η παρουσία της νεοελληνικής ποίησης στη Βουλγαρία είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με το όνομα του αφοσιωμένου μεταφραστή, ποιητή, στοχαστή και νεοελληνιστή Στέφαν Γκέτσεβ (1911-2000). Το 1960 σε δική του μετάφραση και επιμέλεια εκδόθηκε μία πρώτη ανθολογία νεοελληνικής ποίησης, η οποία περιλάμβανε ποιήματα του Κ.Π. Καβάφη, Γιώργου Σεφέρη κ.ά., και βρήκε μεγάλη απήχηση στο βουλγάριο αναγνωστικό κοινό. Για τη βουλγαρική διανόηση, και όχι μόνο για τους ποιητές, η συνάντηση με τον ελληνικό μοντερνισμό αποτελεί συγκλονιστική εμπειρία.

Χάρη σ' αυτήν την πρώτη έκδοση του 1960 η βουλγαρική πνευματική ζωή γονιμοποιείται από το πνεύμα ενός μοντέρνου ποιητή (του Κ.Π. Καβάφη), από μία νέα θέαση των πραγμάτων, η οποία προτείνει στους Βούλγαρους ποιητές μία διαφορετική οπτική γωνία.

Με μονογραφίες, δοκίμια και παρουσιάσεις ξένων ποιητικών ανθολογιών ο Στ. Γκέτσεβ έκανε γνωστά στη Βουλγαρία ορισμένα από τα καλύτερα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Αριστουργήματα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας (όπως η *Παλατινή Ανθολογία*) και της σύγχρονης (ο κύριος κορμός της ελληνικής ποίησης του 19ου και του 20ού αιώνα) έγιναν προσπελάσιμα χάρη στο μεταγραφικό του έργο και από άλλες γλώσσες: *Η Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων*, η πληρέστερη ανθολογία του γαλλικού σουρρεαλισμού, η ποίηση του Λωτρεαμόν κ.ά.

Το τελευταίο βιβλίο του Στ. Γκέτσεβ *Οι φίλοι μου οι Έλληνες* (Σόφια, εκδ. EPSILON 1998), δίγλωσση έκδοση στα βουλγάρικα και τα ελληνικά αποτελεί τον τρίτο τόμο σειράς βιβλίων επιχορηγούμενων από την ελληνική πρεσβεία της Σόφιας (οι πρώτοι δύο τόμοι περιλαμβάνουν τις μεταφράσεις του νεοελληνικής ποίησης με παράλληλο το πρωτότυπο κείμενο στα ελληνικά). Στον δεύτερο τόμο ανθολογούνται ποιητές του 20ού αιώνα και περιλαμβάνονται επίσης επιλογές ποιητικών συνθέσεων των Τρικαλινών Ρίτας Μπούμη-Παπά (*Η βοϊδάμαξα*) και Νίκου Παππά (*Το δωμάτιο της κόρης, Αυτός ο αέρας... Αρχαία ευαισθησία, Θερμοπύλες, Μαγνητίζεσαι, Οι ξένοι στρατιώτες*, αποσπάσματα από την *Επαρχιακή σελήνη*). Το έργο των δύο ποιητών παρουσιάζεται σε προλογικά σημειώματα, όπου ο Γκέτσεβ τους τοποθετεί στο γενικότερο λογοτεχνικό τοπίο της Ελλάδας και της εποχής τους, σχολιάζοντας την ποιότητα της γραφής τους. Ο Γκέτσεβ συνδεόταν και με προσωπική φιλία με την Ρίτα Μπούμη-Παπά και τον Νίκο Παππά, οι οποίοι βρίσκονταν σε επικοινωνία και με αρκετούς άλλους Βούλγαρους ποιητές, πολλούς από τους οποίους (όπως η Ελ. Μπαγκριάνα, 1953, και Λ. Λέβτσεβ, 1976) μετέφρασαν στα ελληνικά. Επηρεασμένος από το ζεύγος ο ποιητής Γιώργος Σαράντης απέδωσε στα ελληνικά το γνωστό ποίημα *Σεπτέμβρης* του Βούλγαρου ποιητή Γκέο Μίλεβ (1895-1925).

VELICHKA SIMONOBA-GROZDEVA

*Επίκ. καθηγήτρια νεοελληνικής γλώσσας του Plovdiv University****Τα έργα του Ηλία Κεφάλα στο Εργαστήριο μετάφρασης των φοιτητών νεοελληνικών σπουδών του Πανεπιστημίου Πλόβντιβ (Φιλιπούπολης) Βουλγαρίας***

Στην παρούσα εισήγηση το ενδιαφέρον μας θα εστιαστεί σε μερικά ποιήματα, ένα διήγημα και ένα αυτοβιογραφικό κείμενο του Τρικαλινού ποιητή, δοκιμιογράφου, λογοτέχνη και κριτικού Ηλία Κεφάλα, τα οποία μεταφράστηκαν εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στη βουλγαρική γλώσσα το διάστημα 2015-2017 από τους φοιτητές του Τμήματος Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Φιλιπούπολης. Πρόκειται για έργα που περιλαμβάνονται στα βιβλία «Το δέντρο που έγενθε τη βροχή και τραγουδούσε», «Τα Λιλιπούτεια», «Λεζάντες για τ' αόρατα», «Χώμα, χρώματα» και «Τρίκαλα 1951-1969. Η πόλη όπου γεννήθηκα». Τρεις από τις αναφερόμενες μεταφράσεις δημοσιεύτηκαν σε φύλλα της εφημερίδας του ίδιου Πανεπιστημίου, ενώ κάποια από τα πρωτότυπα κείμενα βίωσαν την περιπέτεια της αναμετάφρασης. Μία ηχητική πρόσληψη των μεταφραζόμενων ποιημάτων στη γλώσσα-πηγή και στη γλώσσα-στόχο ολοκληρώνει την πολύπλευρη αυτή συναισθηματική προσπάθεια και τη γόνιμη συνεργασία μεταξύ του διδάσκοντος, των εκπαιδευόμενων νέων μεταφραστών και του Έλληνα ποιητή.

Αποτελεί ιδιαίτερα επίπονο εγχείρημα η μετάφραση της ποίησης; Γιατί και πότε το ξεκινάει κανείς; Ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στο να επιτευχθεί μία καλή μετάφραση λογοτεχνικού κειμένου; Μπορεί ο διδασκόμενος να μνηθεί στην τέχνη της λογοτεχνικής μετάφρασης ενώ μαθαίνει την ξένη γλώσσα; Ποια κρυμμένα οφέλη προσφέρουν τα λογοτεχνήματα, αν γίνουν μέρος ενός μη τυποποιημένου ξενόγλωσσου μαθήματος;

Σε αυτά τα καίρια ερωτήματα θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε προτείνοντας μία πειραματική προσέγγιση της μεταφραστικής διαδικασίας σε όλες τις πτυχές της.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ

Πτυχιούχος ιστορίας & αρχαιολογίας ΑΠΘ

ΜΑΡΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

*Φιλολογος-ΜΑ****Οι βαλκανισμοί στο «τρικαλινό» και στο «μεγαρικό» γλωσσικό ιδίωμα***

Η εν λόγω μελέτη επιδιώκει να εστιάσει στη συγκριτική ανάλυση των μορφοσυντακτικών και φωνητικών βαλκανισμών που εντοπίζονται σε δύο ιδιώματα της νέας ελληνικής γλώσσας: στο «τρικαλινό» και στο «μεγαρικό» γλωσσικό ιδίωμα. Η μελέτη των δύο γλωσσικών ιδιωμάτων παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς και τα δύο υπάγονται σε δύο διαφορετικές ευρύτερες κατηγοριοποιήσεις των νεοελληνικών ιδιωμάτων, τα βόρεια και τα νότια νεοελληνικά ιδιώματα. Το «τρικαλινό» ιδίωμα, ταξινομημένο στα βόρεια, εντάσσεται στην ευρύτερη περιοχή του ιδιώματος της Θεσσαλίας και ομιλείται από τους Καραγκούνηδες, τους Χασιώτες και τους κατοίκους της περιοχής της Μεσοχώρας. Λόγω της επαφής

του με τη σλαβική διάλεκτο και τη βλάχικη γλώσσα, το «τρικαλινό» ιδίωμα υπάγεται σε αυτό που ονομάζουμε πυρήνα των βαλκανισμών, διασώζοντας πολλούς φωνολογικούς και μορφοσυντακτικούς βαλκανισμούς. Από την άλλη, το «μεγαρικό» ιδίωμα υπάγεται στα νότια ιδιώματα, όπου η εμφάνιση των βαλκανισμών είναι ασθενέστερη. Θα μπορούσε να ενταχθεί σε μια ευρύτερη ομάδα, τα «Μεγαροκουμιώτικα», η οποία περιλαμβάνει το ιδίωμα της Κύμης και των κωμοπόλεων της Εύβοιας, το ιδίωμα της Αίγινας καθώς και τη διάλεκτο της Παλαιάς Αθήνας. Στόχος αυτής της εργασίας είναι να αναλύσει τους βαλκανισμούς που εμφανίζονται στα δύο ιδιώματα και να επισημάνει τα κοινά χαρακτηριστικά των βαλκανισμών προκειμένου να εντοπιστούν, ενδεχομένως, νέα κοινά γλωσσικά χαρακτηριστικά αλλά και να αναδιατυπωθούν, εφόσον είναι αναγκαίο, τα ήδη υπάρχοντα.

ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ ΓΚΕΚΑΣ

Συντηρητής έργων τέχνης

***Το χειρόγραφο Τυπικόν της ερειπωμένης μονής Παντοκράτορος Μετεώρων
και η συντήρησή του***

Ο κώδικας του οποίου η συντήρηση μας απασχολεί στην παρούσα ανακοίνωση προέρχεται από την ερειπωμένη Μονή Παντοκράτορος Μετεώρων, στον βράχο της Δούπιανης και χρονολογείται στα μέσα του 14ου αι. Το χειρόγραφο αποτελείται από τριακόσιες (σωζόμενες) σελίδες από χειροποίητο χαρτί που φέρει υδατόσημα. Η δερμάτινη βιβλιοδεσία του είναι βυζαντινού τύπου. Το περιεχόμενό του αποτελεί το τυπικό της Μονής και περιλαμβάνει την εκκλησιαστική διάταξη των ακολουθιών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Κατά την παραλαβή, ο κώδικας ήταν αρκετά κατεστραμμένος, με κύριο χαρακτηριστικό πρόβλημα την καταστροφή της βιβλιοδεσίας και την απομάκρυνση του σώματος του κειμένου από αυτήν. Το δέρμα της βιβλιοδεσίας δεν σωζόταν ολόκληρο, ενώ αρκετά φύλλα από την αρχή και το τέλος του βιβλίου είχαν χαθεί. Η συσσώρευση σκόνης και διαφόρων φερτών επικαθήσεων (κεριά, λάδια), στο σώμα του χειρογράφου και στην βιβλιοδεσία επιβάρυναν την κατάστασή του.

Η εύθραυστη κατάσταση διατήρησης των σελίδων και το υψηλό ποσοστό φθοράς του βιβλίου, απαιτούσαν αρκετά στάδια συντήρησης όπως, μηχανικό καθαρισμό όλων των φερτών επικαθήσεων από τις σελίδες, υγρό καθαρισμό σε όλα τα φύλλα, συμπληρώσεις των φθαρμένων και αποκομμένων τμημάτων χαρτιού, επαναστάχωση, ράψιμο νέων κεφαλαρίων, καθαρισμό και τοποθέτηση του δέρματος. Για την καλύτερη δυνατή προστασία, το χειρόγραφο τοποθετήθηκε σε «αρχαιακό κουτί» και σήμερα φυλάσσεται σε ειδική γυάλινη προθήκη του σκευοφυλακίου της Μονής Ρουσάνου.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΝΑΚΑΣ

Ομ. καθηγητής γλωσσολογίας Παν/μίου Αθηνών

**Ο έντεχνος λόγος του δημοτικού τραγουδιού
(μια νέα επίσκεψη στη συλλογή του Θεοδ. Α. Νημά
«Δημοτικά τραγούδια της Θεσσαλίας»)**

Είναι τέτοια η τεράστια ποικιλία του σχηματικού λόγου στο δημοτικό τραγούδι, που όσο μεγαλώνει ο αριθμός των συλλογών που εξετάζει η έρευνα, μεγαλώνει όχι απλώς και ο αριθμός των παραδειγμάτων για την κάθε υποκατηγορία ή την κάθε υποπερίπτωση των σχημάτων που είναι γνωστά ως σήμερα, αλλά επισημαίνονται και καινούργιες (ή άγνωστες) πτυχές του κάθε σχήματος. Στην επισημάνση τέτοιων νέων πτυχών έρχεται (και φιλοδοξεί) να συμβάλει και η παρούσα εισήγηση. Εξάλλου, ο ταυτόχρονος χειρισμός μεγάλου αριθμού δεδομένων που μας επιτρέπουν σήμερα οι υπολογιστές, προσφέρουν τη δυνατότητα συνολικότερων και ασφαλέστερων θεωρήσεων.

Στην εισήγησή μας, υιοθετώντας τα νεότερα κριτήρια της φιλολογικής και της γλωσσικής επιστήμης, και ειδικότερα του γλωσσολογικού κλάδου της πραγματολογίας στον βαθμό που ανανεώνει την κλασική ρητορική, αναφερόμαστε στα πορίσματα μιας πρόσφατης έρευνας σε ό,τι αφορά ειδικότερα τα σχήματα λεξικής και φραστικής επανάληψης: το ετυμολογικό, το σχήμα 'υποφοράς' και 'ανθυποφοράς', τις επαναδιπλώσεις, τις επαναστροφές, τις ταυτολογίες, τις επαναφορές, κ.τ.ό. –καθώς και ορισμένα σχήματα συντακτικής ασυνέχειας και (επιφανειακής) ανακολουθίας, αλλά και σχήματα ομοηχίας (και συμπτωματικής ομοιοκαταληξίας).

Αντλήσαμε το υλικό μας από τη γνωστή δίτομη συλλογή των *Δημοτικών Τραγουδιών της Θεσσαλίας* του Θ. Α. Νημά, υλικό στο οποίο προσθέσαμε στοιχεία από δημοτικά τραγούδια άλλων συλλογών (κυρίως χειρόγραφων, κατατεθειμένων στα Αρχεία του Κέντρου Ερεύνης των Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων και του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών), που έγιναν στον Νομό Τρικάλων ή στην ευρύτερη περιοχή της Δυτ. Θεσσαλίας.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΑΠΠΙΑΣ

Δρ λατινικής φιλολογίας

Βασίλης Τσιτσάνης και ρωμαϊκό παρακλαυσίθυρο

Το παρακλαυσίθυρο είναι το άσμα που τραγουδά ο εραστής στην πόρτα της ερωμένης του, ύστερα από την άρνησή της να τον κάνει δεκτό στο σπίτι της και το τραγουδά είτε σαν μία απέλπιδα προσπάθεια για να τον δεχτεί είτε σαν έναν θρήνο για τον αποκλεισμό του. Είναι το τραγούδι του αποκλεισμένου εραστή, λατινιστί του *exclusus amator*. Το μοτίβο καλλιεργήθηκε στην Ελλάδα αλλά και στη Ρώμη. Στην παρούσα εργασία εξετάζουμε τις ομοιότητες μεταξύ του ρωμαϊκού παρακλαυσίθυρου και πέντε τραγουδιών του Βασίλη Τσιτσάνη στην εξαιτία 1946-1952: i) *Ζητιάνος* (1946), ii) *Πέφτουν της βροχής οι στάλες*

(1947), iii) *Το πικραμένο αγόρι* (1948), iv) *Στρώσε μου να κοιμηθώ* (ή *Πήρα τη στράτα κι έρχομαι*, 1950) και v) *Το σκαλοπάτι σου* (1952). Από τη μελέτη μας διαπιστώνουμε την ύπαρξη πολλών κοινών τόπων μεταξύ των λατινικών ποιημάτων που ως αναγνωστικό τους κοινό είχαν τη ρωμαϊκή ελίτ και των λαϊκών ασμάτων του μεγάλου Τρικαλινού τραγουδοποιού. Συνεπώς γινόμαστε μάρτυρες της εξέλιξης ενός λογοτεχνικού και καλλιτεχνικού είδους ανά τους αιώνες.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΡΑΠΤΗΣ

τ. λέκτωρ Παν/μίου Ιωαννίνων

Εθιμικές τελετουργίες στην ύστατη ώρα της ζωής στον Ν. Τρικάλων

Η νεοελληνική αντίληψη για τον θάνατο, όπως προκύπτει από τις μαρτυρίες και καταγραφές, την ετοιμασία του νεκρού, την ταφή, την περιποίηση, τις μεταθανάτιες προσφορές είναι πολύπλοκη και με αρκετά ενδιαφέρουσα ποικιλία. Ωστόσο, όμως, είναι ενιαία στο σύνολό της μέσα σ' αυτό το πλήθος των πρακτικών και λόγων που συνοδεύουν αυτή τη διαδικασία. Γιατί παράλληλα με το ενιαίο χριστιανικό τυπικό και πέρα από τη δογματική θέση της Εκκλησίας διαμορφώθηκε και ένα πλούσιο κατά τόπους εθιμικό πλαίσιο το οποίο ο άνθρωπος αντιμετωπίζει με εξαιρετικό δέος. Και φροντίζει αυστηρά την τήρησή του ως τα νεότερα χρόνια. Στηρίζεται δε αυτό στο τρίπτυχο επιθυμιών του ανθρώπου: να πάει η ψυχή του νεκρού ομαλά στον προορισμό της, να επιτύχει τη συγχώρεση από τον Θεό και να αποφύγουν οι ζωντανοί την εκδικητικότητά της.

Είναι ευρέως διαδεδομένη η αντίληψη ότι πρόκειται για ένα φαινόμενο δυσμάχητο και οι άνθρωποι έχουν πεισθεί ότι κάποια στιγμή θα φύγουν από τη ζωή. Για τον λόγο αυτό έχουν διαμορφώσει και μια ρεαλιστική στάση απέναντί του. Όσο, όμως, και αν η απλοποίηση των πραγμάτων για τον σύγχρονο άνθρωπο γύρω από τον θάνατο είναι επιθυμητή, αυτή είναι ακόμη πολύ μακριά. Και παρά τη ραγδαία υποχώρηση των παλαιότερων μορφών ζωής υπάρχει ακόμη εκτός από το καταγεγραμμένο σημαντικό υλικό είτε με τη μορφή του τελετουργικού λόγου είτε με την περιγραφή του εθιμικού πλαισίου και η σύγχρονη καθημερινή πρακτική για τον θάνατο που δεν την άγγιξαν οι όποιες αλλαγές. Γι' αυτό σε σύγκριση με άλλες στιγμές της ζωής ο θάνατος διατηρεί, σχεδόν, άθικτο το τυπικό του, παρόλο που και δω έχουν εισχωρήσει διάφοροι παράγοντες που θα μπορούσαν να το είχαν αλλάξει.

Δεν ήταν σε καμιά περίπτωση ο θάνατος και όσα τον συνοδεύουν μια απλή βιολογική κατάληξη αλλά, και κυρίως αυτό, ένα σύνολο πολιτισμικών στοιχείων που αντέχουν ακόμη στον χρόνο.

ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2017

ΑΠΟΓΕΥΜΑ

3η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: Ιστορία

ΧΡΗΣΤΟΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Εκπαιδευτικός

***Μαθητικά ενθυμήματα και εντράπελα από την τελευταία εκατονταετία
της περιοχής του Ν. Τρικάλων***

Στα ενθυμήματα θα αναφερθώ σε 2-3 δοκίμια του μαθητή του Γυμνασίου Τρικάλων Κώστα Κουτσαμπελούλη, την περίοδο 1930-1940. Ενός λογοτέχνη μαθητή, με ανήσυχο πνεύμα, πολυγραφότατο, ο οποίος για μικρό διάστημα εξέδιδε και τη μαθητική εφημερίδα «Παιδική Ανθοδέσμη». Ποιήματά του δε κοσμούσαν το μικρό φυλλάδιο ποιημάτων με τίτλο «*Του Ορφέα η Λύρα*».

Θα αναφερθώ επίσης στον μαθητή του οικοτροφείου «Άγιοι Ανάργυροι» Νίκο Χλωρό, επίσης πολυγραφότατο με δυνατό μυαλό, την περίοδο 1955-1960, ο οποίος αργότερα επί δικτατορίας κυνηγήθηκε και φυλακίστηκε στις φυλακές Αίγινας, Επταπυργίου και Κέρκυρας. Και οι δύο μαθητές σήμερα έχουν «φύγει» από τη ζωή.

Στα μαθητικά εντράπελα θα αναφερθώ ενδεικτικά σε ορισμένα παθήματα μαθητών, όπως και ατάκες μαθητών, δασκάλων και καθηγητών περιοχής Ν. Τρικάλων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ

Φιλολόγος - ιστορικός, MSc

***Παρακολουθώντας την πορεία του Νικολάου Σχοινά στην συνοριακή γραμμή
του 1881: Μια διεισδυτική ματιά στα παραμεθόρια χωριά του Ν. Τρικάλων***

Το 1881 η Θεσσαλία ενώθηκε με το ελληνικό κράτος. Λίγα χρόνια αργότερα, το Υπουργείο Στρατιωτικών έδωσε εντολή σε έναν ταγματάρχη του μηχανικού, τον Νικόλαο Σχοινά, να περιδιαβεί την νέα συνοριακή γραμμή, όπως και τις οθωμανικές τότε επαρχίες της Μακεδονίας. Πέρα από τους απώτερους στόχους του Υπουργείου, ο Σχοινάς όχι μόνο εκτέλεσε την αποστολή του, αλλά εξέδωσε το έργο του και σε βιβλίο το 1886.

Διαβάζοντας ξανά το βιβλίο αυτό, έχουμε την ευκαιρία να περπατήσουμε μαζί του τα βόρεια χωριά του Νομού Τρικάλων, από την Παλιά Κουτσούφλιανη ως το Γριζάνο, τα οποία τότε αποτελούσαν και τα βόρεια σύνορα της χώρας, παίρνοντας ταυτόχρονα πληροφορίες για τον πληθυσμό, το οδικό (ή μη) δίκτυο, το κλίμα και τις εργασίες των κατοίκων εκείνης της εποχής.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΓΟΡΙΤΣΑΣ

Φιλολόγος - δρ ιστορίας

**«Διά την στενότητα του καιρού του πρώην»:
Η Επισκοπή Τρίκκης κατά τους 14ο-16ο αιώνες.**

Στη σχετική με την εκκλησιαστική ιστορία της Θεσσαλίας βιβλιογραφία έχει επικρατήσει η άποψη πως η επισκοπή Τρίκκης έπαψε να υφίσταται από τον 14ο αιώνα, όταν οι μητροπολίτες Λαρίσης εγκαταστάθηκαν στα Τρίκαλα, έως και το 1739, οπότε επανιδρύθηκε η επισκοπή Τρίκκης με πρώτο επίσκοπο τον Κωνστάντιο Α'. Εντούτοις, σύμφωνα με τα πορίσματα νεότερης έρευνας, η επισκοπή Τρίκκης συνέχισε να υφίσταται μέχρι και τα τέλη του 14ου αιώνα, ενώ το ζήτημα της μεταφοράς της έδρας του μητροπολίτη Λαρίσης στην πόλη των Τρικάλων διευθετήθηκε μόλις στα μέσα του 16ου αιώνα. Στην ανακοίνωση επιχειρείται επανεξέταση των γνωστών ιστορικών μαρτυριών, ενώ αξιοποιείται και νέο αρχειακό υλικό.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΑΡΒΕΛΑ

Δρ ιστορίας

**Στεφανοβίκεια κτήματα: Υπόδειγμα εγκατάστασης προσφύγων
σε μεσόγειους οικισμούς**

Είναι ήδη γνωστό ότι στα μέσα της πρώτης δεκαετίας του 20ού αιώνα (1906), ο Βουλγαρικός εθνικισμός, ως μία από τις εκφράσεις του Βαλκανικού εθνικισμού, οδηγεί σε διωγμό περίπου 4.000 οικογένειες ελληνικής καταγωγής που ζούσαν στην Βουλγαρία και στις παράκτιες πόλεις της Ανατολικής Ρωμυλίας.

Οι πρόσφυγες αυτοί μεταφέρονται με ελληνικά ατμόπλοια στον Πειραιά, όπου διαμένουν σε πρόχειρα καταλύματα μέχρι να επιλεγεί από την Δημόσια Διοίκηση κατάλληλος χώρος για τη μόνιμη εγκατάστασή τους. Καθοριστικό κριτήριο στην επιλογή χώρου αποτελεί η επαγγελματική ταυτότητα των προσφύγων: από τη στιγμή που στην πλειονότητά τους (94%) είναι αγρότες (γεωργοί, κηπουροί, αμπελουργοί) και μόνο ελάχιστοι (6%) επιτηδευματίες (παντοπώλες, υποδηματοποιοί, ράφτες κλπ.), είναι φυσικό η διοίκηση να προσανατολιστεί στην αγροτική τους αποκατάσταση.

Ως καταλληλότερος χώρος εγκατάστασης του αγροτικού προσφυγικού πληθυσμού επιλέγεται το τσιφλίκι του Ι. Στεφάνοβικ-Σκυλίτση, που αποτελείται από 26 τσιφλίκια και εκτείνεται στις επαρχίες Τρικάλων, Λάρισας, Καρδίτσας, Τυρνάβου και Αγινιάς. Τα κτήματα αυτά ήταν ήδη στην κατοχή του Δημοσίου από το 1902, ως προϊόν εξαγοράς, με σκοπό τη διανομή τους στους ακτήμονες καλλιεργητές τους. Η παρελκυστική πολιτική που εφαρμόζεται ως προς την επίλυση του αγροτικού ζητήματος αναβάλλει τη διανομή τους και μέχρι το 1907, που εισρέουν οι πρόσφυγες, το δημόσιο καρπώνεται τις προσόδους από τις ενοικιάσεις τους. Ωστόσο, η καλλιεργήσιμη έκταση των Στεφανοβίκειων κτημάτων (263.680 στρέμματα) δεν επαρκεί για την εγκατάσταση 3.194 προσφυγικών οικογενειών από κοινού με τις 1.400 οικογένειες των εγχώριων καλλιεργητών. Γι' αυτό η ένδεια γαιών υποχρεώνει το δημόσιο να επεκτείνει την εξαγορά κτημάτων προκειμένου να αντιμετωπίσει το πρό-

βλημα της επιβίωσης των προσφύγων. Τα κτήματα που αγοράζονται είναι ιδιοκτησία των Π. Τοπάλη και Κ. Καρτάλη - Γ. Μπαλτατζή στην επαρχία Αλμυρού. Για την αντιμετώπιση του απρόσμενου προσφυγικού ζητήματος που ανακύπτει, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η εξαγορά γαιών είναι η μόνη εφικτή λύση, εφόσον οποιαδήποτε άλλη, όπως λ.χ. η εκούσια ή αναγκαστική απαλλοτρίωση γαιών θα ήταν αφενός χρονοβόρα και αφετέρου θα προσέκρουε στις αντιδράσεις των Θεσσαλών γαιοκτημόνων.

Έτσι λοιπόν τα Στεφανοβίκεια μαζί με τα τσιφλίκια του Αλμυρού παραχωρούνται για την αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων και υπό αυτές τις συνθήκες δημιουργούνται 26 μεσόγειοι οικισμοί που αντιστοιχούν σε καθένα από τα Στεφανοβίκεια κτήματα, όπως και οι δύο παραθαλάσσιοι οικισμοί της Νέας Αγχιάλου και της Νέας Ευξεινούπολης που αντιστοιχούν στα κτήματα της επαρχίας Αλμυρού*.

Η τότε Κυβέρνηση του Γ. Θεοτόκη, προκειμένου να αντιμετωπίσει αυτό το συγκυριακό γεγονός σχεδιάζει και υλοποιεί ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα αποκατάστασης των προσφύγων, πενταετούς διάρκειας (1907-1911), του οποίου η φιλοσοφία αποτυπώνεται στο Νομοθετικό έργο που παράγεται στο ελληνικό Κοινοβούλιο. Το περιεχόμενό του, το σύνολο δηλαδή των διοικητικών αποφάσεων είναι ο κύριος τροφοδότης αυτής της εισηγήσεως, εφόσον αποτελεί το βασικό υλικό τεκμηρίωσης αυτού του ιστορικού γεγονότος, που εκτυλίσσεται στον συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Εκπαιδευτικός

*Ανέκδοτες φωτογραφίες και σπάνια ντοκουμέντα
από την ιστορία του Ασπροποτάμου*

Οι εθνικές ιστορικές καταγραφές, όπως και η σύγχρονη τουριστική γεωγραφία προτείνουν τη χρήση του τοπωνυμίου «Ασπροπόταμος» για το σύνολο σχεδόν του ορεινού όγκου στο δυτικό τμήμα του νομού Τρικάλων που συμπεριλαμβάνει τα χωριά που είναι εγκατεστημένα στις όχθες του ποταμού Αχελώου μέχρι τα όρια του νομού Άρτας. Στη συλλογική συνείδηση πάντως των ανθρώπων, οι οποίοι γνωρίζουν την περιοχή, ο Ασπροπόταμος επιβλήθηκε ως ο χώρος, όπου οι βλαχόφωνοι ημινομάδες της Νότιας Πίνδου ανέπτυξαν για πάνω από οκτώ αιώνες τους μόνιμους οικισμούς τους.

Στην πλήρως οπτικοποιημένη εισήγησή μου επιχειρείται μέσα από μια σειρά ανέκδοτων φωτογραφιών και σπάνιων ντοκουμέντων να κατανοηθεί η ιστορική συγκρότηση της περιοχής του Ασπροποτάμου και ο μετασχηματισμός του ιστορικού ανάγλυφου της σε κοινωνικό και εν μέρει σε πολιτιστικό καλύπτοντας τη χρονική περίοδο από την αρχή της παρουσίας των οικισμών της περιοχής μέχρι τις ημέρες μας.

* Πρόκειται για δύο αμιγείς προσφυγικούς οικισμούς, των οποίων η σύσταση έχει εξ' υπαρχής αυτόν τον χαρακτήρα: δηλαδή την στέγαση γεωργών, αμπελουργών και επιτηδευματιών προσφύγων με προέλευση τις παράκτιες πόλεις της Ανατολικής Ρωμυλίας Αγχιάλο, Βάρνα, Σωζόπολη, Πύργο, Βασιλικό, Άγιο Νικόλαο, Άγιο Βλάση κλπ., αλλά και την παροχή σε αυτούς κλήρων γης για την επιβίωσή τους.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΛΑΠΠΑ-ΠΟΥΛΙΑΝΙΤΗ

Δ/ντρια 26ου Δημ. Σχολ. Τρικάλων

***Η περιοχή Ασπροποτάμου (Αθαμανία, Γαρδίκι, Κρασιά κ.ά.)
στο “Οδοιπορικό του ’43” του Γιάννη Μπεράτη***

Η ανακοίνωση αναφέρεται στο μέρος του *Οδοιπορικού του ’43*, του Γιάννη Μπεράτη, όπου εξιστορεί την σύγκρουση των ανταρτών του ΕΔΕΣ με τον γερμανικό στρατό, αλλά συγχρόνως και τους αντάρτες του ΕΛΑΣ, στην περιοχή Νεράιδας αρχικά και στην συνέχεια στην περιοχή του Ασπροποτάμου.

Στην Μουτσιάρα (Αθαμανία) ο συγγραφέας συνελήφθη από τους Γερμανούς και, ως αιχμάλωτός τους, τους ακολούθησε στα χωριά του Ασπροποτάμου, από τα οποία πέρασαν (Αθαμανία, Γαρδίκι, Κρασιά κ.ά.) μέχρι την άφιξή τους στα Γιάννενα.

Μας δίνει πληροφορίες για την πορεία των Γερμανών στην ορεινή περιοχή του Ασπροποτάμου και τα πεπραγμένα τους (εκτελέσεις αθώων κατοίκων, λεηλασίες, εμπρησμοί κ.ά.).

Ο συγγραφέας περιγράφει με τα πιο μελανά χρώματα την κλονισμένη κατάσταση της υγείας του (θαμπά μάτια, σώμα φλογισμένο από τον πυρετό, ματωμένα πόδια γεμάτα πληγές) και εκφράζει την ελπίδα του πως φτάνοντας στην Καλαμπάκα θα περάσει από την Θεσσαλία στην Ήπειρο και από εκεί στην Αθήνα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ ΛΟΥΚΑ

Πτυχιούχος Βαλκανικών Σπουδών, MSc

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΟΥΣΙΑΔΗΣ

Δρ Τοπογράφος Μηχανικός Τ.Ε.

***Η νομαδική κτηνοτροφία του Ασπροποτάμου.
Πρότυπο παράδειγμα άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς***

Στο βορειοδυτικό τμήμα του Νομού Τρικάλων βρίσκεται η περιοχή του Ασπροποτάμου, μία περιοχή με πλούσια φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. Από τους πρόποδες του Περιστερίου, το δυτικότερο σημείο της Θεσσαλίας, συναντάμε τη δρακόλιμη Βερλίγκα απ’ όπου ξεκινούν μικρά ρυάκια τα οποία ενώνονται στην πορεία τους και σχηματίζουν τον Ασπροπόταμο, ένα από τα μεγαλύτερα ποτάμια της Ελλάδος.

Στα γεωγραφικά όρια της περιοχής του Ασπροποτάμου περιλαμβάνονται πάνω από τριάντα χωριά και οικισμοί. Η περιοχή αποτέλεσε ιστορικά έναν από τους πόλους των μετακινούμενων ποιμενικών πληθυσμών. Οι κτηνοτρόφοι μέσα από τα περάσματά τους, τις λεγόμενες βλαχόστρατες, μετακινούνταν από τα πεδινά στα ορεινά και αντίστροφα. Συγκεκριμένα, οι νομάδες κτηνοτρόφοι της δυτικής Θεσσαλίας μετακινούνταν από την περιοχή του Δομοκού, των Φαρσάλων, της Φαρκαδόνας και των Τρικάλων και διέμεναν στα λιβάδια της περιοχής του Ασπροποτάμου κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου (Απρίλιος - Σεπτέμβριος). Επέλεγαν να επιστρέψουν στα χειμερινά λιβάδια (χειμαδιά) στα μέσα του φθινοπώρου (Οκτώβριος - Νοέμβριος).

Στην παρούσα εργασία παρατίθενται έξι από τις κυριότερες διαδρομές της μετακινούμενης κτηνοτροφίας, τόσο περιγραφικά όσο και με την αναπαράστασή τους χαρτογραφικά, μέσω των γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών. Η ανάγκη μετακίνησης των κτηνοτρόφων από τα ορεινά στα πεδινά είχε ως αποτέλεσμα την καλύτερευση της ποιότητας της ζωής τους, την ανάπτυξη των εμπορικών δραστηριοτήτων και των οικονομικών τους συναλλαγών. Επίσης, αυτό συνέβαλλε στην ανάπτυξη της βιοποικιλότητας στις ορεινές περιοχές και ως εκ τούτου στην αξιοποίηση της φυσικής πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Η λαϊκή παράδοση και η σχέση των νομάδων κτηνοτρόφων με τη θρησκεία και η πολιτιστική κληρονομιά του Ασπροποτάμου, αποτελούν τα ιδιαίτερα στοιχεία της ταυτότητάς τους. Έτσι, οι ιστορικές μνήμες και οι αξίες διαφυλάσσονται και μεταβιβάζονται στις επόμενες γενεές ως στοιχεία άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία συντελούν στο να αποτελέσει η περιοχή του Ασπροποτάμου και ο τρόπος ζωής των νομάδων κτηνοτρόφων, πρότυπο παράδειγμα ένταξης στον κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΑΥΡΟΦΥΛΛΙΔΟΥ

Φιλολόγος

Κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες των Τρικαλινών στην Κοζάνη κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Η περίπτωση του Χρήστου Παπαστεριάδη

Οι κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες των ανθρώπων σε έναν τόπο είναι σημαντικές και ιδιαίτερα, όταν αυτές προκύπτουν από ανθρώπους που προέρχονται από άλλους προς αυτόν τόπους. Μια συναφής και ενδιαφέρουσα περίπτωση αποτελεί αυτή του Χρήστου Παπαστεριάδη, ο οποίος από το 1960 ήρθε στην Κοζάνη από τα Τρίκαλα και από τότε μέχρι το θάνατό του σημείωσε έντονη κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα στην πόλη αυτή. Από την αρχή της δεκαετίας αυτής ξεκίνησε να εκδίδει την εφημερίδα το «Θάρρος» με ακτίνα κυκλοφορίας και έξω από τον νομό Κοζάνης. Η εν λόγω εφημερίδα εκδίδεται ακόμα και σήμερα. Βέβαια και τότε πρόβαλλε και τώρα προβάλλει μέσα από τις στήλες της τα τοπικά ζητήματα, τα οποία στη χρονική περίοδο που την διηύθυνε ο Χρ. Παπαστεριάδης γνωστοποιούνταν και πέρα από τις τοπικές αρχές, καθώς ως δημοσιογράφος συνεργαζόταν με αθηναϊκές εφημερίδες της εποχής εκείνης όπου και τα προωθούσε.

Με την εφημερίδα αυτή συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη της περιοχής της Κοζάνης, γιατί με ενθουσιασμό και ζήλο παρουσίαζε τα γεγονότα και περισσότερο αυτά που αφορούσαν την κοζανίτικη κοινωνία και την ευημερία της ευρύτερης περιοχής. Μέσα από τις στήλες της παραπάνω εφημερίδας αναδεικνύεται η προσωπικότητά του που συναρμολογείται σπονδυλωτά, τηρώντας με ευλάβεια τη δημοσιογραφική δεοντολογία και προβάλλοντας με έναν ιδιαίτερο τρόπο στα φύλλα της τα γεγονότα και τα προβλήματα, με αποτέλεσμα να τίθενται επί τάπητος στους τοπικούς και κυβερνητικούς φορείς και να επιλύονται καλύτερα και γρηγορότερα. Η δημοσιογραφική του δεινότητα και ο τρόπος πα-

ρουσίασης των θεμάτων άλλαξε την εφημερίδα από εβδομαδιαία σε ημερήσια και με τον καιρό την κατέστησε σε μία από τις πρώτες θέσεις.

Για την παραπάνω ανακοίνωση θα ερευνηθεί το αρχείο της εφημερίδας και το προσωπικό αρχείο του Χρ. Παπαστεριάδη, καθώς επίσης θα αντληθούν στοιχεία από το περιεχόμενο συνεντεύξεων από ανθρώπους του στενού συγγενικού και εργασιακού του περιβάλλοντος. Παράλληλα με την ανάδειξη της προσωπικότητας του Χρ. Παπαστεριάδη, των δραστηριοτήτων του στην Κοζάνη, του περιεχομένου της εφημερίδας το «Θάρρος» θα διερευνηθούν και οι πιθανές σχέσεις ανάμεσα στις δύο γειτονικές κοινωνίες, των Τρικάλων και της Κοζάνης.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΔΟΡΔΑΝΑΣ

Επίκ. καθηγητής Παν/μίου Μακεδονίας

«Ο στρατός του βασιλιά»: Διακίνηση προσώπων και πληροφοριών από τα Τρίκαλα. Η Θεσσαλία κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Η διχοτόμηση της Ελλάδας σε δύο κράτη βάθυνε τον εθνικό διχασμό και εδαφοποίησε την πολιτική σύγκρουση, διαχέοντας τη σύγκρουση αυτή μεταξύ του βασιλιά και του πρωθυπουργού στους κόλπους του στρατού και της κοινωνίας. Ενώ το κράτος της Θεσσαλονίκης κατέστησε σημαία της πατριωτικής αποστολής του την προάσπιση της εθνικής ακεραιότητας από τον βουλγαρικό κίνδυνο, ως συμμάχου των Κεντρικών Αυτοκρατοριών, αυτό των Αθηνών ετοιμαζόταν από το φθινόπωρο του 1916 να γράψει τις δικές του ηρωικές σελίδες αντίστασης σε μία επικείμενη σύγκρουση με την Αντάντ. Ενόψει της τελικής αναμέτρησης για την οριστική κατάρρευση επί του πολιτικού αντιπάλου και του εξωτερικού εχθρού καμία περιοχή της Ελλάδας δεν βρέθηκε στο απυρόβλητο. Από αυτή την άποψη η Θεσσαλία δεν συνιστούσε μόνο το πολυπόθητο τρόπαιο για την οικονομική αιμοδοσία καθενός από τα δύο κράτη αλλά ταυτόχρονα τον κοινό χώρο διακίνησης προσώπων και συλλογής πληροφοριών.

Ειδικότερα, τα Ανάκτορα χρησιμοποίησαν τους στρατιωτικούς σχηματισμούς στην περιοχή ως διαμετακομιστικά κέντρα, που πρόσφεραν ασφαλές καταφύγιο και τα απαραίτητα εφόδια για τη συνέχιση του επικίνδυνου ταξιδιού εντός των ανταντοκρατούμενων μακεδονικών περιοχών, ώστε να εξασφαλιστεί η επικοινωνία με τις ανταρτικές ομάδες στην ουδέτερα ζώνη, η τροφοδοσία τους και συνεπώς η συνέχιση της παρενοχλητικής δράσης τους. Ταυτόχρονα, άλλες αποστολές διέσχιζαν τα σύνορα και μετέφεραν έγγραφα, πρόσωπα και πληροφορίες στη γερμανική και αυστριακή πλευρά, αναλαμβάνοντας τον ίδιο ρόλο του κομιστή ή συνοδού κατά το ταξίδι της επιστροφής. Η Θεσσαλία επομένως και πιο συγκεκριμένα η περιοχή των Τρικάλων αποτέλεσε την περίοδο εκείνη όχι μόνο το εσωτερικό σύνορο αλλά και τον ενδιάμεσο σταθμό που εξασφάλιζε για τη βασιλική πλευρά την απαραίτητη οξυγόνωση μέσω της διατήρησης ανοικτών των διαύλων επικοινωνίας με τις Κεντρικές Αυτοκρατορίες.

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2017

ΠΡΩΙ

4η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Θέμα: *Ιστορία*

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΟΤΣΙΑΡΗ

Αρχιτέκτων-Μηχανικός

Το διάγραμμα ρυμοτομίας της πόλεως Τρικάλων του 1885 και οι τροποποιήσεις του

Το πρώτο διάγραμμα ρυμοτομίας της πόλεως των Τρικάλων εκπονήθηκε το 1885 από το Νομομηχανικό Ποτέσσαρο. Τα επόμενα χρόνια ακολούθησε μία σειρά τροποποιήσεων του αρχικού διαγράμματος, οι οποίες θα αποτελέσουν το θέμα της παρούσας ανακοίνωσης. Θα μελετηθούν συνολικά δεκατρείς τροποποιήσεις του σχεδίου, που χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Οι τροποποιήσεις ανευρέθησαν στο αρχείο της Νομαρχίας Τρικάλων και στο αρχείο της Διεύθυνσης Τοπογραφικών Εφαρμογών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Η πρώτη κατηγορία, που περιλαμβάνει πέντε τροποποιήσεις, αφορά περιοχές που βρίσκονται στα όρια της πόλης. Με αυτές τις τροποποιήσεις επεκτείνεται το αρχικό διάγραμμα ρυμοτομίας. Ξεχωριστό ενδιαφέρον έχει η τροποποίηση, που αφορά την περιοχή του Βαρουσίου, καθώς δεν εμφανίζεται στο αρχικό διάγραμμα του 1885. Στην τροποποίηση του 1894 δίδεται η εικόνα και η πρόταση ρυμοτόμησης αυτής της περιοχής για πρώτη φορά. Η δεύτερη κατηγορία, που περιλαμβάνει οκτώ τροποποιήσεις, αφορά τμήματα μέσα στον υπάρχοντα ιστό της πόλης. Έχουν εντοπιστεί τα ΦΕΚ του συνόλου των τροποποιήσεων και τα σχέδια έντεκα εξ αυτών.

Στόχος της ανακοίνωσης είναι να μελετηθούν τα αίτια που προκάλεσαν αυτές τις τροποποιήσεις. Εντοπίζονται τεχνικά ζητήματα και πρακτικές δυσκολίες, που προέκυψαν με την εφαρμογή του αρχικού διαγράμματος. Ένα βασικό θέμα που προκύπτει από τη μελέτη των τροποποιήσεων είναι ο καθορισμός της τελικής απόστασης των οικοδομικών τετραγώνων από το ποτάμι. Επιπλέον, παρατηρείται η τάση μείωσης των ελεύθερων χώρων, που προβλέπονταν στο αρχικό διάγραμμα. Το αρχικό διάγραμμα ήταν αρκετά φιλόδοξο και προέβλεπε τη δημιουργία μεγάλων ελεύθερων χώρων και οδικών αρτηριών. Οι αντιδράσεις των θιγόμενων ιδιοκτητών και του τύπου της εποχής και η άσχημη οικονομική κατάσταση του Δήμου είχαν ως αποτέλεσμα την ανάγκη μείωσης των προς απαλλοτρίωση εκτάσεων και τις πολλαπλές τροποποιήσεις του σχεδίου.

Με τις σύγχρονες τεχνικές μεθόδους ανασχεδιάζονται το αρχικό διάγραμμα ρυμοτομίας και οι τροποποιήσεις του και προκύπτει μία σειρά σχεδίων, με χρονολογική πορεία, που οδηγεί στην τελική εικόνα του σχεδίου μετά τις τροποποιήσεις.

Τέλος, μελετάται σε ποιο βαθμό εφαρμόστηκε το αρχικό διάγραμμα και οι τροποποιήσεις του, με τη βοήθεια μεταγενέστερων πηγών, όπως ο χάρτης της Χαρτογραφικής Υπηρεσίας, της δεκαετίας του 1910-1920 και το επόμενο ρυμοτομικό διάγραμμα της πόλης, του 1937.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Φιλολόγος

***Έργα υποδομής και ανάπλασης στον Δήμο Τρικκαίων
κατά την πρώτη δεκαπενταετία της λειτουργίας του (1881-1895)***

Στην παρούσα μελέτη σκιαγραφείται η λειτουργία και η εξέλιξη του Δήμου Τρικκαίων και παράλληλα η αναμόρφωση μιας πόλης κατά την πρώτη δεκαπενταετία περίπου του ελεύθερου βίου της μετά την ένωση της Θεσσαλίας με την Ελλάδα. Παρουσιάζεται μέσα από πλήθος εγγράφων, τα οποία βρέθηκαν στα ΓΑΚ Τρικάλων, η λειτουργία των υπηρεσιών του δήμου, όπως η διοίκηση και το προσωπικό του, η καθαριότητα και ο φωτισμός, καθώς και η παροχή φαρμάκων. Παράλληλα καταγράφονται τα μεγαλύτερα και κυριότερα έργα υποδομής, το υδραγωγείο, το νέο σχέδιο της πόλης, σύμφωνα με το οποίο δημιουργήθηκαν σύγχρονοι δρόμοι, πλατείες και γέφυρες, η δημοτική αγορά, τα σφαγεία, η πυριτιδαποθήκη, αλλά και η κατασκευή νεκροταφείου. Όλα αυτά κατέστησαν τα Τρίκαλα μια σύγχρονη πόλη για τα δεδομένα της εποχής θέτοντας τις βάσεις για τη μελλοντική τους ανάπτυξη.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ

Αρχαιολόγος - δρ αρχιτεκτονικής

***Η οικονομική και διοικητική οργάνωση στο κόλι του Αρδάν, της Πολιάνας
και του Κράτζοβου την εποχή του Αλή πασά***

Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται μια προσέγγιση στην οργάνωση της περιοχής των Τρικάλων κατά την εποχή του Αλή πασά και συγκεκριμένα στο κόλι του Αρδάν, της Πολιάνας και του Κράτζοβου. Με βάση μια σειρά εγγράφων του 1813, τα οποία περιλαμβάνονται στο Αρχείο του Αλή πασά [Αρχείο Αλή Πασά Γενναδείου Βιβλιοθήκης (επιμ: Β. Παναγιωτόπουλος, Δ. Δημητρόπουλος, Π. Μιχαηλάρης), Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Ε.Ι.Ε.). Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών, 2010], θα παρουσιαστούν οι παραγωγικές δομές και δραστηριότητες, οι οποίες αναπτύσσονται αυτή την περίοδο στους οικισμούς της υπαίθρου, οι σχέσεις τους με την πόλη-κέντρο, τα Τρίκαλα, και οι εισπραττόμενες φορολογικές πρόσδοδοι κατά περίπτωση. Παράλληλα, διερευνάται ο βαθμός εκχρηματισμού της οικονομίας καθώς και η παγίωση του τσιφλικιού ως μορφή ιδιοκτησίας και καλλιέργειας εμπορευματικών ειδών.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΟΔΟΥΛΟΣ

Δρ βυζαντινής ιστορίας

***Κώδικας αρ. 76, ήτοι Εκκλησιαστική Ιστορία της Ιεράς Μονής Δουσίκου
υπό Δουσικιώτου Χατζηγερασίμου: Τα καθήκοντα των μοναχών τῆ τάξει***

Η παρούσα εισήγηση αποτελεί μέρος μιας σειράς από εισηγήσεις, οι οποίες επικεντρώνονται στη Μονή Δουσίκου και στον ιερομόναχο Χατζηγεράσιμο. Ο κώδικας αρ. 76 της Ιεράς Μονής Δουσίκου αποτελεί την εκκλησιαστική ιστορία αυτής και η συγγραφή του

έγινε από τον «αμαθή, αγράμματο και δούλο των δούλων», Χατζηγεράσιμο, όπως ο ίδιος αναφέρει χαρακτηριστικά σε ένα από τα πάμπολλα επιγράμματα που διασώζονται. Στον κώδικα παρέχεται πλήθος πληροφοριών αναφορικά με τα διακονήματα των μοναχών και τις καθημερινές τους υποχρεώσεις, από τα οποία μαθαίνουμε στοιχεία για την καθημερινότητά τους, τον ασκητικό τους βίο αλλά και γενικότερα «περιδιαβαίνουμε» στους χώρους του μοναστηριού, κατά τη διάρκεια μιας τυπικής «μοναχικής» ημέρας. Ξεχωριστός φαίνεται να είναι και ο τρόπος που κατανέμονται οι αρμοδιότητες στους μοναχούς, ο οποίοι λαμβάνουν και συγκεκριμένα προσωνύμια, ανάλογα με το διακονημά τους.

ΦΑΝΗ ΛΥΤΑΡΗ

Δρ βυζαντινής αρχαιολογίας

Αποδείξεις για την ύπαρξη συνεργειών μεταβυζαντινών ζωγράφων στην Καλαμπάκα και την ευρύτερη περιοχή κατά τον 16ο και αρχές του 17ου αιώνα

Τα Μετέωρα και γενικότερα η περιοχή των Τρικάλων και της Καλαμπάκας, αποτελούν μεγάλο κέντρο του Χριστιανισμού και στα μετά την Άλωση χρόνια. Στις τελευταίες δεκαετίες του 16ου και αρχές του 17ου αιώνα οι συνθήκες για τη διακόσμηση ναών είναι εξαιρετικά ευνοϊκές στη Θεσσαλία.

Η μελέτη του τοιχογραφικού διακόσμου του ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (1573), αλλά και η διαπιστωμένη ύπαρξη από τον Ν. Βέη ενός εργαστηρίου αντιγραφών κωδίκων, που ήταν και καλοί ζωγράφοι, στη μονή Βαρλαάμ τον 17ο αιώνα, καθιστά αδιαμφισβήτητη την ύπαρξη εργαστηρίων ζωγραφικής· εργαστηρίων που τροφοδοτούνταν με ζωγράφους από την κοντινή Καλαμπάκα.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ

Φιλολόγος - δρ βυζαντινής φιλολογίας ΑΠΘ

Περιπέτειες ίδρυσης των μονών των Μετεώρων και του Δουσίκου μέσα από τις βιογραφίες των κτιτόρων τους

Στην παρούσα ανακοίνωση εξετάζεται συγκριτικά η ίδρυση των μονών των Μετεώρων και της Μονής του Δουσίκου. Η ίδρυση της Μονής του Μεγάλου Μετεώρου (14ος αι.) από τον άγιο Αθανάσιο τον Μετεωρίτη, της Μονής του Βαρλαάμ (αρχές 16ου αι.) από τους αδελφούς Νεκτάριο και Θεοφάνη, τους Αψαράδες, της Μονής του Ρουσάνου (μέσα 16ου αι.) από τους Γιαννιώτες ιερομόναχους Ιωάσαφ και Μάξιμο και της Μονής του Σωτήρος Χριστού ή Δουσίκου (αρχές 16ου αι.) από τον άγιο Βησσαρίωνα τον Β', αρχιεπίσκοπο Λαρίσης έγινε κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, δυσκολίες και περιστάσεις. Τα αγιολογικά κείμενα εκείνης της περιόδου (οι βίοι, κυρίως, των κτιτόρων), όπως και τα διαθηκικά γράμματά τους, αλλά και άλλα έγγραφα, όπως πατριαρχικά σιγίλλια, μας επιτρέπουν να εντοπίσουμε κοινά μοτίβα και επαναλαμβανόμενους τόπους στην προσπάθεια ίδρυσης των ιερών σκηνωμάτων.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΝΗΜΑΣ

Φιλολόγος - δρ ιστορίας εκπαίδευσεως

**Η συμμετοχή Ασπροποταμιτών αγωνιστών σε μάχες στην Νότια Ελλάδα
κατά την Επανάσταση του 1821**

Στον γενικό ξεσηκωμό του 1821 οι Τρικαλινοί έλαβαν μέρος τόσο με αγώνες στην περιοχή Ασπροποτάμου Τρικάλων (από 5 Ιουλίου 1821), όσο και με συμμετοχή τους στις μάχες που διεξήχθησαν στην Νότια Ελλάδα, όταν πλέον η συνέχιση του αγώνα στον τόπο τους ήταν αδύνατη (Νοέμβριος 1824 και μετά). Αρχηγοί τους ήταν οι μυημένοι στην Φιλική Εταιρεία Ασπροποταμίτες Νικ. Στορνάρης και Χριστόδ. Χατζηπέτρος, ο Γρηγόρης Λιακατάς και ο Χασιώτης Αθ. Μάνταλος.

Φτάνοντας στο Βραχώρι (Αγρίνιο) στις 29 Νοεμβρίου 1824 έφεραν μαζί τους μερικές χιλιάδες αγωνιστές, χρήματα και τα κοπάδια τους, γιατί μ' αυτά διέτρεφαν τους στρατιώτες τους. Στο Μεσολόγγι, ο Στορνάρης συναντήθηκε και συνεργάστηκε με τις πιο σημαντικές προσωπικότητες: Μαυροκορδάτο, Κίτσο Τζαβέλλα, λόρδο Βύρωνα και άλλους φιλέλληνες. Στο μεταξύ ο Χρ. Χατζηπέτρος, με εντολή του Ι. Κωλέττη, μετέβη με το σώμα του στο Ναβαρίνο για να πολεμήσει τον Ιμπραήμ πασά και έλαβε μέρος στην μάχη του Νιόκαστρου Πυλίας (14 Μαρ. 1825 κ.ε.) πολεμώντας με ξεχωριστή γενναιότητα.

Ο Ν. Στορνάρης, στις 10 Απρ. 1825, διορίστηκε αρχικά αρχηγός της Φρουράς του Μεσολογγίου με "συμπράκτορα" τον Γρ. Λιακατά και εν συνέχεια του ανατέθηκε η φύλαξη του ανατολικού προμαχώνα του φρουρίου της πόλεως, του λεγομένου της Κλείσοβας, για την αντιμετώπιση του πολυάριθμου στρατού του Κιουταχή που έφτασε εκεί από τα Τρίκαλα φέρνοντας μαζί του γύρω στις 25.000 Τουρκαλβανούς στρατιώτες. Με την επιστροφή του (13 Σεπτ. 1825) ο Χρ. Χατζηπέτρος ανέλαβε την φύλαξη του προμαχώνα «Δύο Εκκλησίες», κοντά στην Στέρνα.

Όταν ο Ιμπραήμ επιχείρησε από την θάλασσα να καταλάβει το νησάκι Ντολμάς και το Αιτωλικό με μεγάλη δύναμη Τουρκαλβανών και Τουρκοαιγυπτίων αλλά και με 10 περίπου κανόνια, βρήκε απέναντί του τον Γρ. Λιακατά, ο οποίος πολέμησε ηρωικότερα με το σπαθί στο χέρι και «*απέθανεν μαχόμενος*» (28 Φεβ. 1826). Ο Ν. Στορνάρης, μέλος τώρα της νέας επταμελούς Επιτροπής για την διοίκηση της άμυνας και τον ανεφοδιασμό του στρατού και των κατοίκων του Μεσολογγίου, χάθηκε κατά την ηρωική Έξοδο το βράδυ του Σαββάτου του Λαζάρου (10 Απρ. 1826).

Ο Χρ. Χατζηπέτρος διακρίθηκε ιδιαίτερα στην μάχη της Κλείσοβας μαζί με 70 περίπου παλικάρια του (Νοέμ. 1825 - Μάρ. 1826), αλλά και κατά την ηρωική Έξοδο του Μεσολογγίου η φρουρά της Κλείσοβας έδειξε την μεγαλύτερη συνοχή και ανδρεία κρατώντας αλώβητη την δύναμή της.

Όσοι Ασπροποταμίτες επέζησαν της Εξόδου, με αρχηγό τον Χρ. Χατζηπέτρο, συνεργάστηκαν με τον Γ. Καραϊσκάκη και έλαβαν μέρος σε διάφορες νικηφόρες μάχες: Ζεμενό, Αράχωβα, μεταξύ Φοντάνας και Τουρκοχωριού Ελάτειας (7-8 Δεκ. 1826), Φάληρο, όπου ο Χατζηπέτρος επέδειξε αξιοθαύμαστον ηρωισμό, καθώς και στην μάχη της Πέτρας (12 Σεπ. 1829), την τελευταία και καθοριστική μάχη του Αγώνα της Ανεξαρτησίας, κατά την οποία ο Χρ. Χατζηπέτρος συμμετείχε ως αρχηγός χιλιαρχίας υπό τον Δημήτριο Υψηλάντη.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΕΔΡΩΝ
11ου Συμποσίου Τρικαλινών Σπουδών
(3-5 Νοεμβρίου 2017)

ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.....	Τσακάλωφ 40* 42132 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΑΓΟΡΙΤΣΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.....	Μεγαλοχώρι * 42100 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΑΡΙΑ.....	Ευπαλίνου 39 * 19100 ΜΕΓΑΡΑ
ΒΛΑΧΑΒΑ ΔΗΜΗΤΡΑ.....	Αγίου Οικουμενίου 12 * 42132 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΓΚΕΚΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ.....	Καστράκι * 42200 ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ
ΔΟΡΔΑΝΑΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ.....	Γ. Θεοχάρη 5 * 54621 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ.....	Καραϊσκάκη 34 * 41222 ΛΑΡΙΣΑ
ΚΑΡΑΣΗΣ ΜΑΡΙΑΝΟΣ.....	Μετεώρων 3 * 57013 Ωραιόκαστρο Θ/ΝΙΚΗΣ
ΚΑΡΒΕΛΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ.....	Ιουστινιανού 4 * 11473 ΑΘΗΝΑ
ΚΟΤΣΙΑΡΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ.....	Τσακάλωφ 22 * 42132 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΚΟΥΓΙΟΥΜΤΖΟΓΛΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝ.....	Καψούρη 34 * 41223 ΛΑΡΙΣΑ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.....	Δεληγιώργη 18 * 42131 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΛΑΠΠΑ-ΠΟΥΛΙΑΝΙΤΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ.....	Πλάτωνος 9 * 42131 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΛΟΥΚΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ.....	Γραμματικό Καρδίτσας * 43300 ΚΑΡΔΙΤΣΑ
ΛΥΤΑΡΗ ΦΑΝΗ.....	Νικοπόλεως 51 * 45221 ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΜΑΝΤΖΑΝΑ ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΑ.....	Δεληγιώργη 3 * 42131 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΜΑΥΡΟΦΥΛΛΙΔΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ.....	Μινωτή Αλέξη 13 * 50100 ΚΟΖΑΝΗ
ΜΗΤΡΟΝΑΤΣΙΟΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ.....	Άρτης 54 * 420 32 Πύλη ΤΡΙΚΑΛΩΝ
ΜΙΧΑΗΛΟΒΑ ΖΝΤΡΑΒΚΑ.....	Nezabravka Str. 1 * 113 SOFIA BULGARIA
ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.....	Δευκαλίωνος 27 * 42100 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΜΠΑΛΑΜΩΤΗ ΕΛΕΝΗ.....	Αγίου Αθανασίου 8 - Λογγάκι * 421 00 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΜΠΑΛΟΓΙΑΝΝΗ ΟΥΡΑΝΙΑ.....	Ζιάκα 1 * 42131 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΜΩΥΣΙΑΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.....	Δοϊράνης 36 * 17671 Καλλιθέα ΑΘΗΝΑ
ΝΗΜΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ.....	Αμαλίας 18 * 42132 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΝΤΑΦΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ.....	Καλαμάτα 1 * 42131 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.....	Φαρμάκη 11 * 42132 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ ΜΑΡΙΑ.....	Αμαλίας 28 * 42132 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΠΑΠΠΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ.....	Μενάνδρου 4 * 55534 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΡΑΠΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.....	Αθ. Μαυρίδη 10 * 45221 Ανατολή ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
SIMONOVA-GROZDEVA VELICHKA.....	Plondivska 64* 4401 PAZARDZHIK BULGARIA
ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ.....	Ηπιόνης 6 * 41335 ΛΑΡΙΣΑ
ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.....	Κουντουρώτου 149 * 38333 ΒΟΛΟΣ
ΤΣΙΜΠΙΔΑ ΕΛΕΝΗ.....	Καλαμάτα 3 * 42131 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΤΣΟΔΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.....	Ζιάκα 1 * 42131 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΦΑΡΑΖΟΥΜΗ ΣΟΦΙΑ.....	Μετεώρων 184 * 42131 ΤΡΙΚΑΛΑ
ΧΑΤΖΗΑΓΓΕΛΑΚΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ.....	Σερίφου 58 * 41335 ΛΑΡΙΣΑ

ΧΟΡΗΓΟΙ - ΑΡΩΓΟΙ

ΤΟΥ 11ου ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΤΡΙΚΑΛΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Περιφέρεια Θεσσαλίας - Περιφερειακή Ενότητα Τρικάλων

Ίδρυμα Λεωνίδα Μακρή - Ιατρού

Επιμελητήριο Τρικάλων

Οι δημοσιευόμενες φωτογραφίες παραχωρήθηκαν
από τον επίτιμο διευθυντή αρχαιοτήτων κ. Λεωνίδα Χατζηαγγελάκη

Εξώφυλλο:

Πήλινο ειδώλιο που βρέθηκε στην οδό Παγκάλου στα Τρίκαλα.

Οπισθόφυλλο:

Επάνω. Αγαλμάτιο Υγείας όπως βρέθηκε στον χώρο της ανασκαφής
στην οδό Ζαλοκώστα στα Τρίκαλα.

Κάτω. Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου που αποκαλύφθηκε
στην οδό Παγκάλου στα Τρίκαλα.

